

זה היה סיפור בדיוני. האמנם?

הגבולות שהתאמתה

בסיפור אין עדיין זכר למילה "אינתיפאדה", שחדרה מאז לכל השפות בעולם. המרי האזרחי המתואר בו פורץ בשל תקרית מיקרית — אך תקרית שונה מזו שגרמה לאינתיפאדה בפועל. בסיפור אין הסגנות המזויות של השלכת אבנים, כפי שקרה במציאות. אך ההתפתחות עצמה — הזדקקות הציבור הפלסטיני, הנפת הדגלים הפלסטיניים, שביתת-הקניות, היעדר הפועלים מהשטחים הכבושים, "אמצאר 3" ושאר תופעות האינתיפאדה — נחזו בו מראש במידה רבה. מתוארת בו גם דמותו של מוכר עווד, שגורש בינתיים, והצטרפות אש"ף לתהליך אחרי-מעשה.

"העולם הזה" חזה את האינתיפאדה מראש, בדיוק רב, כפי שחזה מראש את עליית גמאל עבדאלנאצר, את שיחרור אלג'יריה, את עליית אש"ף, את מלחמת יום-הכיפורים, את מלחמת-הלבנון ואת הכרזת-העצמאות הפלסטינית. מן הראוי להוסיף שגם המנהיגים הפלסטיניים בגדה, שקראו בשעתו סיפור זה, לא האמינו כי מרי כזה אפשרי. גם הם הופתעו.

"אינתיפאדה" היה לצפות את זה מראש? זוהי הטענה החוזרת ונישנית של זרועות הביטחון, הפוליטיקאים, המיזרחנים והפרשנים, כאשר הם מדברים על האינתיפאדה, שפרצה לפני שנה בדיוק, בעיקבות תאונת-דרכים מיקרית.

הקורא יוסף נוסבאום התקשר עם מערכת "העולם הזה" כדי להפריך טענה זו. הוא הצביע על העובדה כי שנה לפני פרוץ האינתיפאדה הופיעה כתבה שצפתה אותה מראש על כל חלקיה העיקריים.

היה זה סיפור "בדיוני", שהופיע ב"העולם הזה" ביום 15 במרס 1986 — שנה ותישעה חודשים לפני פרוץ האינתיפאדה. חיבר אותו אורי אבנרי, תחת הכותרת "ציירי הצבעים".

במלאת שנה לאינתיפאדה החליט "העולם הזה" לפרסם את הסיפור הזה מחדש, כלשונו, מבלי לשנות אף מילה אחת. נדמה כי יש עניין בהשוואת התסריט הדמיוני, שהופיע בצורת סיפור, ובין מה שהתרחש בפועל.

בדרגים הגבוהים. הוחלט שיש להתייחס את התופעה באיבה. הוזמנו ראשי-ציבור ונמסרה להם אוהרה המורה. השילטונות, האחרים לחוק ולסדר, לא יוכלו התגרות כזאת.

כמה מן המומנים למישרד-המימשל העירו כי אין כאן הפרת חוק וסדר. לא היתה אף תקרית אלימה אחת. אך המושלים חזרו על אוהרתם החמורה. ריץ ההודות עם טרור כרין עשיית מעשה טרור, אמרו המושלים, שבסגסם את ההודעה שהוכנה להם על-ידי מתאם הפעולות בשטחים.

ביום השישי פשטו כוחות צה"ל ומישרד-הגבול על הערים והכפרים. אלפים נעצרו. בהתאם להוראות, נעצרו בעיקר צעירים. אחרי הטיפול הרגיל נגזר לכל העצורים מאסר של חצי שנה בפועל, מאסר של שלוש שנים על-תנאי וקנס של 25 אלף שקלים חרשים — סכום שרוב ההורים לא יכלו לשלם, מבלי ללוות מקרובים ומידידים.

זה יגמור את העניין, נאנח מושל-רמאללה, באופטימיות מחודשת.

מחמוד בריבוע

זה אכן סיים את הסיני. ביום השישי הבא לא נראו עוד ברחובות הגדה והרצועה אנשים הלבושים בארבעת "הצבעים". תחת זאת היתה תופעה אחרת. הרחובות המו בנייארם שלבשו כולם בגדים בצבע אחד. אבל כל אחד לבש את אחד מארבעת "הצבעים". זה לבש בגדים לבנים בלבד, זה שחורים, זה ירוקים, זה אדומים.

בינתיים רווח בעולם על התופעה הציורית, וצוותות-הטלוויזיה מכל העולם הוחשו לערי הגדה.

צה"ל לא התערב. שקט מתוח השתרר בשטחים. התושבים, ובעיקר הצעירות והצעירים, עמדו והתהלכו ברחובות, שלחו מבטים בסיוור צה"ל ומישרד-הגבול ולא הרימו אבן. כוחות הביטחון הפנימי נוכחות מוגברת, אך לא עשו דבר. לא היו הוראות בקריה בתל-אביב נערכה התייעצות בנוכחות כל המומחים, שרד-הביטחון והרמטכ"ל. היה ברור כי תופעה כזאת אינה יכולה להיות ספונטאנית. מישהו מוכרח היה להמציא את הרעיון הזה, ואיכשהו הוא הועבר למרכזי הערים.

איש שב"כ סיפק את המידע המבוקש. יש בירושלים המיזרחית אדם חרש שבא מאמריקה, גילה לנוכחים. שמו מחמוד מחמוד. הוא יליד רמאללה, נוצרי, שלמד באוניברסיטת ייל. דוקטור למשנה, הושפע מאוד מתורת גאנדי. "האיש חייד חיוך קל: גאנדי ההודי, לא גאנדי שלנו".

אחרי הצחק המאופק המשיך: "נמשך אל מארסין לותר קינג. השתתף בכמה מפעולותיו. חזר לפני שנה לארץ והקים כאן חוג של חסידים. לא טיפלו בו עד כה, כי היה נדמה לנו ששום סכנה אינה צפויה מאיש כזה".

אלוהים! לחש לעצמו דוקטור של סכונש-לוח. שהוזמן להת' ייעוץ. הוא ביקש את רשות-הדריבור ואמר: "עם כל הכבוד לשב"כ, נדמה לי שהפעם טעו. אני כבר מחכה שנים שזה יקרה, שהערבים יפלו על השכל. אפשר לטפל בהתנגדות אקטיבית כמו פיגועים, ירודי אבנים, מעשי-דצח וכדומה. השב"כ ושאר הזרועות באמת נחלו הצלחה פנטאסטית. אך המלחמה בגלויים של התנגדות פאסיבית היא הרבה יותר מסובכת".

הדיון היה נרגש למדי. כמה מאנשי צה"ל דיברו על "יד-החלי" מעצרים המוניים והקמת מחנות-מעצר. אחרים, ובראש השורה מסכונ שילוח, יעצו להתאפק.

לבסוף הכריע השר. "אין מה למה. יתכן מאוד שאם זה יימאס להם אחרי כמה שבועות. הכל יחזור למקומו".

הערבים יפלו וילכו אחרי איש צימחוני כמו המחמוד-בריבור? הכיניו וכה ברעם של צחוק מפי הכפופים לשר. גיתנו ההוראות המתימות.

לייצר מלח

מעט באותה השעה התקיימה בירושלים המיזרחית הת' ייעוץ אחרת. אורח-הכבוד היה מחמוד מחמוד, גבר צעיר, בלתי-רמיש, בעל זקן קטן ועיניים יוקרות, שסתר את גימת' הקול העדינה שלו.

מסכיב ישבו באולם-האורחים הגדול כמה מראשי הציבור בגדה, ותיקי המימשל הירדני וצעירי האגודות המיקצועיות

ושמחו כאשר התברר התחזית. אחר-כך קיבלו ממכונות-סיוור את הידיעות הראשונות על התופעה המזוהה, וצחקו. "שילבשו מה שירצו", התברר רביסרו, "מצידי הם יכולים להתהלך ערומים. בעיקר הבחורות".

אבל לקראת הצהריים הבין מושל-העיר שיש כאן תופעה חריגה, ושעליו לקבל החלטות. תחילה שקל אם להתקשר עם הממונים עליו, אך הוא פסל רעיון זה מייד. ההוראות היו ברורות: אסור להגיף דגלי-אש"ף בכל צורה שהיא. אסור להעניף טיירה שצבעיה כצבעי הדגל של אש"ף. הפיכת דגלי-אש"ף לבגד אינה משנה את מהות המעשה. על פי חוק, זוהי הודעה עם אירגון-טרור, ודינה מאסר שלוש שנים.

המושל קרא למפקד מישרד-הגבול במקום והורה לו לעצור את לובשי הדגל.

"את כולם?" שאל המפקד, בנימה של ספקנות.

"לא, כמובן שלא", אמר לו המושל. "תפוס כמה עשרות, איוה חמישים, נחזיק אותם כמה ימים ואחר-כך נעמיד אותם למישפט. זה יגמור את הגשש הזאת".

מעצרים המוניים

מ עולם לא התבררה נבואה בצורה כה מוחלטת תוך זמן כה קצר.

הרעיון על ההפגנה המזוהה ברמאללה פשטה ברחבי הגדה במהירות של אש בשדה-קוצים. על עיתוני מירוד-ירושלים נאסר לרווח על כך, אך לא היה בכך צורך. כעבור 24 שעות לא היה אדם אחד בגדה וברצועה שלא ידע על כך. למחרת ערוב הופיעה ידיעה על כך בראש מהדורות-החדשות של הטלוויזיה הירדנית.

צעירי רמאללה זכו בטיפול הרגיל — כמה שעות עמידה על הרגליים מול קיר, כשהיריבים על ראשם, יממה בלי מים ואוכל, פה ושם מכות — ואחרי כמה ימים הובאו לדין. המישפטים ארכו כמה דקות בלבד. האישום: הודעה עם אירגון טרור, על-ידי הנפת הרגל של אירגון טרור. בניגוד לפקודת-סניעת טרור (חיקון). בית' המישפט הצבאי דן רק במשך כמה דקות אם לכישר דגל דינה כהנפת רגל, והחליט לחיוב. כל הנעצרים נשפטו לחודשיים מאסר בפועל, ולקנס של 5000 שקלים-חודשיים.

ביום השישי הבא התפסעה התופעה בכל רחבי הגדה והרצועה. רבבות רבות — ואולי מאות אלפים — לבשו את "הצבעים". בניגוד למקובל, הופיעו כך גם רוב המתפללים במיסגרים. הפעם היה המימשל מוכן. במשך השבוע נערכו התייעצויות

ת ראו את הערבוב הזה? קרא רוד כהן, ועשה היסטוריה. כן לא ידע, כמובן, שהוא עושה היסטוריה. הוא היה בסדר-הכל צעיר ומתנדה, מוכבסל, שהעפנתו הפוליטית הצטמצמה במילים. ואלה, כהנא צודק. צריכים לרפוק אותם אחר-אחר: באותו יום שירת במילואים וסירר עם חבריו ברמאללה. הוא היה טוראי בלתי-רמציני ביחידה בלתי-רמצינית, שנשלחה מדי פעם להבטיח את הסדר בערי הגדה. שם למד כהן שצריכים לאסור כלי חוכמות כל מי שמניף את "דגל אש"ף", לאסור ולהרביץ, כדי שילמד את הלקח.

דגל על שתיים

א יש אינו יכול לדעת אם באותו בוקר גורלי ידע עבר-אל-החמן אל-חינאווי מה הוא עושה. אולי לא שם בכלל לב לצבע בגדיו. אולי רצה להרשים את חבריו בבית-הספר התיכון. אולי רצה באמת לערוך הפגנה פרטית.

על כל פנים, הצעיר בן ה-16 לבש מיכנסיים שחורים, חולצה לבנה, סוודר ירוק וכופיה אדומה. הוא היווה דגל פלסטיני מהלך על שתיים.

הוא היה נדרכו לבית-הספר, כאשר שמע את הקריאה. תראו את הערבוב הזה! תגובתו היתה כמעט אינסטינקטיבית. הוא התחיל לברוח. כי בשלוש פעמים קורמות נעצר עבר-אל-החמן כמו רוב חבריו, במהלך של הפגנות-תלמידים, ובכל פעם סגף מכות-דצח, ישב ככלא ואביו נאלץ כסוף שלם גם קנס כבד. ברע שפנה לברוח, התחיל כהן לרוץ אחריו אל תוך הרחוב הצדדי. יתכן שצעק "עצור!" — ויתכן שלא. יתכן שירה תחילה באוויר — ויתכן שלא. הכדור פגע בכתפו של עבר-אל-החמן, סטה למטה ופילח את הלב. הוא מת במקום.

כהן וחבריו לא התמהמהו בסמטה. החיילים ראו שמכל הצדדים אצים התושבים למקום, וחששו שמא יוקפו תוך דקות על-ידי המון נסער בסמטה הצרה. הם הסתלקו, תוך ירייה כמה יריות באוויר. גופתו של עבר-אל-החמן נשארה מוטלת במקום, רגל אנושי המונה בין שלוליות בוך. מסביבו התקבצו אנשים. בעלי התנויות הסמוכות, תלמידים, עוברי-אורח, נשים מן הבתים השכנים, זקנים, ילדים. הם הביטו בדגל המת, ודומיה מורה הושלכה במקום. גם כאשר הכריז המקול של מכונית מישרד-הגבול שבמקום הוטל עוצר, לא הרים איש את קולו. האנשים התפרו ברממה. הגופה נותרה בסמטה הריקה, עד שנאספה על-ידי סיוור צה"ל.

יום שישי הסגוני

ע בר-אל-החמן אל-חינאווי נהרג ביום ג'. במשך יומיים נשאר העוצר בעיר בתוקפו. הכל ידעו כי ביום השישי תהיה הפגנה.

להפגנות כאלה יש שיגרה. תלמידים מתקבצים במקום מרכזי מסויים, מניפים דגל פלסטיני, מיידים אבנים במכוניות יש ראליות. הצבא משתמש בגז מרמיק, ולפעמים יורה.

מעולם לא הוברר מי החליט שהפעם תהיה הפגנה אחרת. מורה? קבוצה של חברים? ואולי גרמו נסיבות המיקרה להחלטה אוטומטית, כמעט אינסטינקטיבית.

ביום השישי הופיעו כל תלמידי רמאללה כשהם לובשים את הבגדים שלבש עבר-אל-החמן ביום האחרון לחייו. מיכנסיים שחורים, חולצה לבנה, סוודר ירוק, כופיה אדומה. מי שלא היה לו הרכב זה רווקא, החליף את הסדר. למשל: מיכנסיים ירוקים, סוודר אדום, גרביים לבנים, נעליים שחורות. התלמידות לבשו בגדים באותם הצבעים.

התלמידים לא התקבצו בהפגנה, ולא צעדו בסך. הם גם לא הרימו אבנים ולא התרו במכוניות ישראליות. כאשר הלפו מכוניות מישרד-הגבול, לא הביטו בשטורים. הם רק עמדו, הסתודרו בקבוצות קטנות, פסעו אנה ואנה.

תחילה היו עשרות, אחר-כך מאות. אחר-כך קרה משהו מוזר. סתם אנשים, מבוגרים, חוזו לבתיים ולבשו בגדים בצבעים אלה. בעלי-תנויות ביקשו שליחה מן הלקוחות, נכלו לכמה דקות וחזרו לבושו זה. נשים יקנות, הלוכשות בדרך של שחורים, החליפו את השמלות, או שמו עליהן צעופים וסוודרים שהשלים את הרכבי הצבעים. העיר כולה התחילה לרמות לדגל ענק.

מטמה המימיה הצבאי ברמאללה עברו כמה שעות, עד שהצענים תפסו מה מתרחש. תחילה התכוונו להפגנות גדולות,